

TRE KÅSERIER

Kristina W-Hedman

EN FYRKANTIG VÄRLD

UNDERLANDET

VÅR CYKLISKA VÄRLD

EN FYRKANTIG VÄRLD

När jag var liten trodde jag att världen var fyrkantig - inte någon kub utan en platt fyrkant, som en tjockpannkaka ungefär. Det kan ha att göra med att jag bodde på en fyrkantig gård, den fick liksom bli en tankemodell. Runt gården fanns det ett rött spjälstaket. Jag trodde att det fanns ett likadant staket runt själva världen. Det var dels en säkerhetsåtgärd, dels en gräns. I mitt nyvaknande medvetande fanns inte bara denna radikala och konstruktiva lösning på oändlighetsproblematiken, det fanns även en inbakad existentiell ångest; jag låg och grunnade på det där fördömda staketet om kvällarna så jag kunde bli tokig. Det, staketet alltså, kändes inte tillräckligt säkert liksom. För det första kunde ju en och annan spjäl lossna och då riskerade man att störta ut i den hemska rymden. För det andra gav detta staket inte ens om alla spjälor var aldrig så hela någon riktig trygghetskänsla. Jag ville att det skulle markera världens slut, men vid närmare eftertanke måste det ju faktiskt finnas *något* utanför det... Jag försökte att i tankarna sätta nya staket längre ut för att någonstans få ett definitivt stopp. Det fungerade inte heller utan det hela blev bara ännu jobbigare när jag allt desperatare dessutom skulle försöka räkna och hålla reda på alla staket. Detta gav mig mardrömmar.

Det där med spjälor har sin egen historia i och med att jag mycket tidigt hade utvecklat en rymningstendens, något slags gränsöverskridande i både mentalt och faktiskt hänseende; jag kunde på långt håll se vilka spjälor i staketet som råkade vara lösa, trots att ingen annan kunde göra det. Jag gick raka vägen dit, lyfte på den lösa spjälan och kröp försmädligt leende ut. Denna eminenta förmåga renderade mig en viss uppmärksamhet, en granne som hette fjärsman Carlsson kallade mig "ormmänniskan". Jag förmodar att jag inte var mer fåfäng än andra små flickor, jag tyckte helt enkelt om vackra kläder, helst röda. Min mor som var listig även hon räknade därför ut att om jag fick ha min röda finhatt med sidenband och stort brätte på mig när jag var ute och lekte så skulle jag inte komma igenom spjälhålen. Sagt och gjort. På med hatten och ut med ungen som målmedvetet tog sikte på första bästa lösa spjäl, tultade dit, lyfte på spjälan, knöt upp och tog av hatten, stoppade den genom hålet och själv raskt kröp efter, satte på sig hatten och avmätt log mot den överlistade modern som häpen kikade bakom gardinen och inte trodde att hon syntes.

Jag har fortfarande inte fått någon vidare fason på oändligheten, jag lämnar den därhän. Däremot har jag efterhand börjat förstå att kvadraten i sig är en redig och bra form. Den är lätt att förstå, klar och intelligent. En form så god som någon att bygga en stabil grund för människans abstrakta tänkande på. Redan Adam av Bremen (och andra före honom) skrev att jorden var ett klot - parallellt med att den ansågs vara fyrkantig! Det är kanske så vi borde se det hela, jorden är mentalt och känslomässigt en tjockpannkaka eller möjligen en kub samtidigt som den rent förnuftsmässigt är en boll... liksom våra huvuden är runda utanpå men likväl allsomoftast känns och fungerar fyrkantigt inuti. Varför ständigt denna dualism (det ena utesluter det andra punkt slut)? Nåja, C.G.Jung beskriver för övrigt "kvaterniteten" som treenighetens kvadratiska motsvarighet. Det fjärde hörnet är Modern.

UNDERLANDET

När jag var liten fanns det på ett ställe en jordkällare som inte användes. En källarkulle alltså, precis som alla andra källarkullar - men ändå inte riktigt. Den här var så skum och dyster på något vis, såg ut som om den kände sig övergiven vilket den ju också var. Jag visste precis hur det såg ut och kändes och luktade och allting i en jordkällare - men någonstans i bakhuvudet anade jag att just denna var annorlunda. Jag föreställde mig att den var en nergång till "underjorden". Den enda underjord jag hört talas om var den som Alice besökte så den fick vara förebild. Jag tänkte mig att det fanns gångar och salar under åkrarna där man kunde träffa på både det ena och det andra.

Jag erinrar mig detta, eller snarare är det diffusa känslor som tar form när jag nu nästan 50 år senare läser om shamanism och de idéer om underjord och nergångar till den som därmed förknippas. Är inte helt enkelt detta en bild av psyket, samma bild som vi nu hellre kallar för det undermedvetna?

Nåväl, denna specifika källare låg helt nära en obehövad järnvägsövergång och jämnades senare med marken enär den skymde sikten och sålunda kom att orsaka en svår olycka. Där låg även en småskola. När jag hade börjat i första klass förundrade jag mig mycket över att barnen då och då räckte upp handen och frågade Fröken om de fick gå ut ett tag. Jag kunde inte för mitt liv begripa varför de gjorde det. Detta upprepades varje dag. Jag för min del ville dels inte visa mig dum genom att fråga någon, dels var jag angelägen om att uppföra mig dvs. vara som alla andra. Jag kom så småningom fram till att om jag inte skulle förråda min oerfarenhet om det presumtivist intressanta som hände där ute, alla såg onekligen mycket nöjda ut när de kom in igen, och inte heller verka avvikande genom att själv aldrig be att få gå ut var det enda raka att med bultande hjärta och så världsvant som möjligt räcka upp handen och fråga om även jag fick gå ut ett tag. Det fungerade! Fröken nickade vänligt och förstående och jag skyndade mig ut. Nej, jag kunde inte upptäcka något särskilt. Jag slog ett par lovar runt källarkullen och satte mig sedan på banvallen och lekte med stenarna där. De gick utmärkt att bygga med och jag glömde snart både tid och rum. Jag var helt inne i byggandet när Fröken hittade mig och strängt sade att man genast skulle gå in när man hade utträttat sina behov, och att man absolut inte fick leka på banvallen... (Senare frågade jag Far vad det betydde "att utträtta sina behov".)

Den jungianska psykoanalytikern Marion Woodman har skrivit att "vår medfödda psykiska konstitution och våra individuella barndomserfarenheter aktualiserar vissa arketyppiska mönster och med dessa mönster som bakgrund lever vi våra liv". Det tål att tänka på. I vilket fall som helst tycks mitt undermedvetna stadigt älta bilder och minnen från min barndom. - Jag drömde nyligen att just denna småskola höll på att renoveras. Jag och min man var där och tittade. Det såg mycket fint ut vilket glädde oss. Det gick plötsligt upp för mig att det var vårt hus. Vi upptäckte nya rum och även nya våningar, jag undrade om det fanns några vindsrum. Fick så syn på en mycket brant och ranglig stege som ledde till ett takfönster. Min man envisades med att vilja klättra upp vilket han också gjorde trots att det såg hemskt otäckt ut och jag ängsligt ville att han skulle låta bli...

Jag anar ett arketyppiskt släktskap med Jakobs stege. Och med shamanens klättrande till "övervärlden", till det övermedvetna eller "det kollektivt undermedvetna".

VÅR CYKLISKA VÄRLD

Jag har fått en ny cykel, en svart stilig sak med många växlar. Jag anser att den är en "hon", dels för att det är fråga om en damcykel och dels med tanke på att det finns en tradition att ge båtar etc. kvinnligt genus eller kanske är det så att deras genius är kvinnlig, vad vet jag. När jag föreslog detta för min dotter sa hon att hon trott att jag helst ville rida på en svart hingst och jag kan inte förneka att det låter lockande, det stämmer dock inte alls med min bild av det hela. Jag har nämligen redan på ett tidigt stadium associerat denna cykels svarta färg med "den svarta madonnan" och då kan ju var och en förstå att det är i det närmaste hädiskt att komma dragandes med svarta hingstar. Nej, jag tänkte att "Persefone" skulle vara ett passande namn vilket dock inte verkar röna någon större uppskattning eller förståelse hos mina närmaste men det kan inte hjälpas. Min idé med detta är att om det nu verkligen är så att allas vår subliminala kvinnliga potens äntligen är på väg att spränga sig upp till medvetandets sfär, vilket ju t.ex. årets seminarier och utställning på Historiska muséet om gudinnemyter och forna matristiska kulturer tyder på, så torde det vara både framsynt och lämpligt att rida in i framtiden på just en svart återuppstånden gudinna.

Tro nu för all del inte att jag har något emot maskulin energi. Må tiden nu även vara mogen för en återupprättelse av vildmannen, "the Green Man", låt oss lyfta fram honom ur hans håla! Det kanske rent av är på gång, jag tänker närmast på Robert Bly's bok "Järn-Hans" som kom på svenska för ett par år sedan, för att inte nämna Viktor Schauberg, denne egensinnige skogens och vattnens son som med sina skarpa naturiakttagelser och häftiga idéer om implosion etc. får till och med mig som näppeligen kan beskyllas för att vara tekniskt begåvad att känna en utmanande lust att sätta mig in i hans teorier. Han säger bl.a. att jordens vatten inte är något som man kan behandla hur som helst, som ett dött ting. Vattnet är inte bara H₂O utan en levande organism med egna lagar som måste respekteras av människan om inte konsekvenserna ska bli ödesdigra. (Trots de mest makabra och häpnadsväckande ansträngningar under historiens gång har det uppenbarligen inte varit möjligt att helt utrota vare sig modergudinnan eller vildmannen, Djurens herre. Han var delvis människa, delvis gud, delvis djur och bl.a. förknippad med initiationen av unga män. Brännandet, offrandet, av vildmannen föregick häxbränningen med flera århundraden. Båda dessa gestalter har i sina skiftande skepnader haft sin givna plats i forntidens religion, litteratur och folkliv.)

Sålunda rustad möter jag våren. Mitt förhållande till Naturen är glatt och animistiskt. Det mondäna stadslivet kan för all del äga sina behag men för min del får det allt bli i små doser; jag trängtar mer efter att köra nävarna i myllan och dona i min trädgård. Den är mitt skötebarn, vårt förhållande är demokratiskt såtillvida att jag ömsom är dess allsmäktige styresman(kvinna) och beskyddare, ömsom kort och gott dess slav.

Till sist lite zenbuddhistisk klokskap: "Trädgården är inte natur utan en abstrakt tolkning av naturen, väl inhägnad och avgränsad mot densamma." och "Den levande naturen har i trädgården blivit abstraherad och kondenserad som vore den sedd genom ett högre andligt tillstånd." Så är det.